

BITS OF FREEDOM
VERDEDIGT DIGITALE BURGERRECHTEN

Stichting Bits of Freedom

Postbus 10746
1001 ES Amsterdam

M +31(0)6 3964 2738

E rejo.zenger@bof.nl

W www.bof.nl

Vaste commissie Veiligheid en Justitie

Bank account 55 47 06 512
Bits of Freedom, Amsterdam
KVK-nr. 34 12 12 86

Betreft

Internetfilter KLPD voor beperken publicatie afbeeldingen seksueel misbruik kinderen

Datum

Amsterdam, 31 januari 2012

Geachte heer, mevrouw,

1. Aanstaande donderdag vergadert de Commissie Veiligheid en Justitie met de minister over het **Voortgangsbericht aanpak kinderpornografie**. In het debat zal vermoedelijk ook de proef met het uploadfilter van de KLPD aan de orde komen. Dat filter beoogt het op internet plaatsen ("uploaden") van afbeeldingen van seksueel misbruik van kinderen tegen te gaan. Bits of Freedom maakt graag van de gelegenheid gebruik u te informeren over dit filter.
2. De bestrijding van seksueel misbruik van kinderen is erg belangrijk. Juist daarom is het essentieel dat de gebruikte middelen in overeenstemming zijn met onze grondrechten. In deze brief komt Bits of Freedom tot de volgende conclusies:
 - Het filter vormt onder meer een inperking op het grondrecht van vrijheid van meningsuiting en privacy. De overheid heeft een sleutelrol ten aanzien van de selectie van informatie waarvan publicatie geweigerd wordt. Omdat hiervoor op dit moment geen wettelijke grondslag bestaat, zou een voortgezette toepassing van dit filter in strijd zijn met het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM).
 - De proef met dit filter moet daarom worden beëindigd op de beoogde einddatum. Het filter mag alleen worden voortgezet indien dat gebeurt op een manier waarbij fundamentele grondrechten van burgers wordt gerespecteerd. Dat zal moeten plaatsvinden op basis van een wettelijke bevoegdheid waarover een uitgebreid debat heeft plaatsgevonden met aandacht voor de noodzakelijkheid en de effectiviteit van het filter.

Eerder initiatieven KLPD voor internetfilter in strijd met EVRM

3. Naar aanleiding van een motie van de Tweede Kamer begon de KLPD in 2007 in samenwerking met internetaanbieder UPC met het beperken van de toegang tot websites met afbeeldingen van seksueel misbruik van kinderen. Onderzoek van het WODC toonde aan dat de KLPD niet de bevoegdheid had om het gebruik van internet te beperken en daarom in strijd handelde met artikel 10 EVRM.¹
4. De KLPD werkt nu, samen met enkele andere partijen, opnieuw aan een filter waarbij het de bedoeling is om het gebruik van internet te beperken. Deze keer wordt beoogt het op internet plaatsen van afbeeldingen van seksueel misbruik van kinderen iets moeilijker te maken ("het uploadfilter").

Foto's van internetgebruikers opzoeken in de KLPD databank

5. De KLPD bewaart alle afbeeldingen van seksueel misbruik van kinderen die zij in haar onderzoeken tegen komt. Om de afbeeldingen snel te kunnen doorzoeken maakt de politie van elk van de afbeeldingen ook een samenvatting ("hash"). Deze databank speelt een belangrijke rol in nieuwe onderzoeken: de politie kan zo snel achterhalen of een afbeelding uit een nieuw onderzoek al in een eerder onderzoek is aangetroffen.
6. Leaseweb is een grote aanbieder van servers voor het hosten van websites.² Enkele van haar klanten zijn beheerders van websites waar internetgebruikers foto's en andere afbeeldingen kunnen uploaden. Voorbeelden van zulke websites zijn Flickr, Photobucket en Picasa.
7. Leaseweb gebruikt het uploadfilter bij wijze van experiment. Met dit filter kunnen de klanten van Leaseweb vragen of de afbeelding die door een gebruiker geüpload wordt voorkomt in de databank van de KLPD. Het systeem werkt als volgt. Als een gebruiker van bijvoorbeeld Flickr een foto wil uploaden, dan zal Flickr een samenvatting van die foto maken. Deze samenvatting wordt door Flickr, via een systeem van Leaseweb, aan de KLPD gegeven. De KLPD controleert vervolgens of de samenvatting voorkomt in de databank en dus of er sprake is van een "match". De uitkomst hiervan wordt teruggekoppeld aan Flickr. Flickr kan daarna beslissen de afbeelding te publiceren of te weigeren. Als de KLPD een "match" vindt, wordt het IP-adres van de internetgebruiker naar het Meldpunt Cybercrime verstuurd.

Leaseweb schrijft in haar FAQ: "Als reactie krijg Leaseweb [van de KLPD] een 'niet bekend' of 'bekend'. In het laatste geval stuurt de server het [IP-adres] van de uploader naar het Meldpunt Cybercrime [...]"³
In het projectplan schrijven de betrokkenen: "Bij een overeenkomst in de [hash] wordt meteen een lijst aangemaakt van alle uploads van het betreffende adres."⁴

1 Filteren van kinderporno op internet, Stol e.a., 26 mei 2008

2 <http://www.leaseweb.com/nl/over-ons>

3 http://www.leaseweb.com/uploads/Pilot_LeaseWeb_Q_A_NL.pdf, pagina 2

4 <https://www.bof.nl/live/wp-content/uploads/00000000-programma-verbetering-aanpak-kinderporno.pdf>, pagina 2

Controleren publicatie afbeeldingen is inperking van vrijheid van meningsuiting en privacy

8. Elke burger heeft recht op vrijheid van meningsuiting op grond van artikel 10 EVRM. Dit recht kan alleen onder bepaalde voorwaarden door de overheid worden ingeperkt. Deze voorwaarden vereisen onder meer dat deze inperking noodzakelijk is in een democratische samenleving en bij wet is voorzien.
9. De controle door de overheid van elke afbeeldingen die de eindgebruiker wil publiceren, maakt inbreuk op diens grondrecht van informatievrijheid. Immers, als een afbeelding als “match” wordt aangemerkt, dan zullen de meeste websites de afbeelding blokkeren. Bovendien kunnen de controle en de gevolgen die er aan verbonden zijn (zie paragraaf 7) er toe leiden dat gebruikers zich laten afschrikken, ook als zij niets strafbaars van plan zijn. Uit angst om geregistreerd te worden zullen gebruikers sommige niet-strafbare afbeeldingen niet meer durven te publiceren.
10. Bovendien vormt de continue monitoring van de afbeeldingen die door gebruikers op internet geplaatst worden een inbreuk op de privacy van die gebruikers. Sommige van de websites maken het namelijk mogelijk om fotoalbums als “privé” te markeren. Deze albums kunnen vervolgens gedeeld worden met vrienden en/of familieleden. Voor het functioneren van het filter is het echter noodzakelijk dat de beheerder van de website alle gepubliceerde afbeeldingen van de gebruiker bekijkt en dus ook de afbeeldingen die bedoeld zijn om privé te publiceren. Tenslotte is ook de registratie en doorgifte van het IP-adres van de gebruiker bij een “match” een verwerking van persoonsgegevens.

KLPD filtert zonder bevoegdheid

11. De overheid vervult bij dit filter een sleutelrol. Zij controleert indirect welke afbeeldingen als “match” worden aangemerkt en daarmee of afbeeldingen worden gepubliceerd of geweigerd. Zij bepaalt daarmee bovendien welke IP-adressen van internetgebruikers aan het Meldpunt Cybercrime worden gemeld.

De betrokken partijen stellen in het projectplan “De politie faciliteert slechts het internetbedrijf [...]. De politie is zodoende geen partij in het filteren.”⁵ Dat is, gezien de rol van de KLPD, een volstrekt onjuiste voorstelling van zaken.

12. Er bestaat echter geen wettelijke grondslag voor dit filter. De KLPD heeft geen bevoegdheid om de betreffende activiteiten te controleren.

5 <https://www.bof.nl/live/wp-content/uploads/00000000-programma-verbetering-aanpak-kinderporno.pdf>, pagina 6

Conclusie

13. Op grond hiervan kan geconcludeerd worden dat:
 - het filter een inperking is op de grondrechten van vrijheid van meningsuiting en privacy,
 - de overheid een sleutelrol heeft in de beoordeling welke informatie gepubliceerd of geweigerd wordt,
 - voor een dergelijk filter geen wettelijke grondslag bestaat, en
 - dit filter hiermee in strijd met artikel 10 EVRM is.
14. Dat betekent dat de proef beëindigd moet worden op het einde van de looptijd van het project. De betrokkenen hebben op 15 september 2011 het project officieel gelanceerd. Het project kent een looptijd van zes maanden en de proef dient daarom op 15 maart 2012 beëindigd te worden.
15. Een vervolg van dit project is alleen mogelijk als dat gebeurt in overeenstemming met het grondrecht op de vrijheid van meningsuiting en privacy, en bij wet is voorzien. Daarbij moet het middel worden getoetst op effectiviteit, noodzakelijkheid, subsidiariteit en proportionaliteit. Bij de inrichting van een dergelijk filter moet, door transparantie, ook voorzien zijn in effectief toezicht en controle op uitvoering.

Wij verzoeken u bij de minister er op aan te dringen dat de proef per 15 maart 2012 wordt beëindigd en de resultaten van deze proef openbaar worden gemaakt. Bovendien verzoeken wij u de minister te vragen om duidelijk te maken wat zijn voornemen is ten aanzien van een eventuele voortzetting van dit project. Tenslotte verzoeken wij u de minister te benadrukken dat een eventuele voortzetting alleen mogelijk is als dat gebeurt in overeenstemming met het grondrecht op vrijheid van meningsuiting en privacy.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Graag ben ik bereid om het bovenstaande toe te lichten, als daaraan behoefte bestaat.

Hoogachtend,

Rejo Zenger